

НЕОБХІДНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. Розглянуто сутність категорії "бюджетування". Визначено необхідність запровадження системи бюджетування на малих та середніх підприємствах. Сформульовано послідовність основних етапів і головні принципи побудови та впровадження системи бюджетування на малих і середніх підприємствах.

Аннотация. Рассмотрена сущность категории "бюджетирование". Определена необходимость внедрения системы бюджетирования на малых и средних предприятиях. Сформулированы последовательность основных этапов и главные принципы построения и внедрения системы бюджетирования на малых и средних предприятиях.

Annotation. The essence of the category of "budgeting" is considered. The necessity of introducing a system of budgeting at small and medium-sized enterprises is defined. The sequence of main stages and principles of construction and implementation of the system of budgeting at small and medium-sized enterprises are formulated.

Ключові слова: малі підприємства, середні підприємства, бюджетування, система, принципи, етапи.

Одним із поширених інструментів ефективного планування діяльності підприємства є запровадження системи бюджетування. Система дає змогу вирішувати як тактичні питання, так і складати перелік операційних бюджетів на стратегічні періоди. На сучасному етапі розвитку бюджетного планування система бюджетування запроваджується переважно на великих підприємствах у зв'язку з недостатністю практичних розробок та методичних інструментів її реалізації на малих та середніх підприємствах.

Проблематика бюджетного управління висвітлена у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених: Бланка І. О., Бочарова В. В., Шевчука В. О., А. Алчера, К. Друрі, Каплана Р. С. та ін. [1; 2]. Незважаючи на значні розробки в галузі бюджетного управління залишаються багато питань, які відкриті для дослідження.

Метою дослідження є визначення особливостей запровадження системи бюджетування на малих та середніх підприємствах та побудова етапів запровадження системи на цих підприємствах.

Об'єктом дослідження є малі та середні підприємства.

Предметом дослідження виступають особливості запровадження системи бюджетування на досліджуваних підприємствах.

На сучасному етапі розвитку та побудови ефективної системи управління підприємством немає єдиної думки щодо трактування поняття "бюджетування". Різні вчені розглядають це питання по-різному. Аналіз різних підходів щодо трактування поняття "бюджетування" наведено у таблиці.

Таблиця

Підходи щодо трактування поняття "бюджетування"

Автори	Трактування поняття
Е. Стоянова [3]	Бюджетування – процес колективний, який дає змогу погодити діяльність підрозділів усередині компанії
Мельник О. Г. [4]	Бюджетування – це процес кількісного втілення плану, що характеризує доходи й витрати на певний період, і капітал, який необхідно привернути для досягнення заданої планом мети
Д. Міддлтон [2]	Бюджетування це процес складання фінансового плану на конкретний період, узгоджений із виробничою діяльністю фірми
В. Волик [2]	Бюджетування – розпис, кошторис грошових витрат і доходів підприємства на певний період (рік, квартал, місяць)

На основі наведеного огляду основних підходів щодо сутності категорії "бюджетування" можна зробити висновок про те, що кожний автор розглядає це поняття по-різному та розуміє під бюджетуванням як процес складання бюджетів на різних рівнях, так і кількісне втілення бажаного стану підприємства у майбутньому.

У результаті вивчення економічної літератури автор подає своє визначення поняття бюджетування. Це

процес складання програми дій підприємства на майбутній період, який має бути узгоджений з виробничою програмою та містити схему грошових надходжень і витрат для забезпечення досягнення підприємством конкурентних переваг.

Відповідно до об'єкта дослідження згідно з Господарським кодексом України до малих підприємств відносять суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентної 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. До середніх підприємств відносяться суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період складає від 50 до 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності знаходиться у межах суми, еквівалентній від 10 до 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [5].

Упровадження системи бюджетування на малих та середніх підприємствах дає змогу:

- створити ефективну систему управління фінансами;
- підвищити інвестиційну привабливість підприємства;
- оптимізувати доходи й витрати як усього підприємства, так і окремих підрозділів;
- отримувати консолідовану звітність;
- підвищувати ефективність управління підприємством у цілому.

При впровадженні системи бюджетування на малих та середніх підприємствах необхідно дотримуватись таких принципів [6]:

- 1) уніфікація всіх бюджетних форм, бюджетних періодів і процедур розроблення для підприємства та його структурних підрозділів незалежно від специфіки їх господарської діяльності;
- 2) сумісність бюджетних форм та форматів із встановленими формами державної звітності;
- 3) сумісність допоміжних бюджетних документів із основними бюджетними формами;
- 4) забезпечення можливості складання зведеного бюджету;
- 5) безперервність процедури складання бюджетів, що передбачає регулярний перегляд та коригування раніше здійснених прогнозів на новий період, не очікуючи завершення діючого періоду.

Побудова системи бюджетування на малих та середніх підприємствах повинна здійснюватися у послідовності етапів відображених на рисунку [4].

Рис. Система впровадження системи бюджетування на малих та середніх підприємствах

Виходячи з викладеного матеріалу, можна зробити висновок про те, що впровадження системи бюджетування на малих та середніх підприємствах дає змогу покращити координацію дій підрозділів, підвищити ефективність й оперативність у прийнятті управлінських рішень, покращити фінансові результати на підставі управління прибутком та витратами, раціонально розподіляти ресурси, підвищити платоспроможність за рахунок ефективного управління грошовими потоками.

Однак на вітчизняних підприємствах залишається проблема нестачі кваліфікованих управлінців, які знайомі з системою бюджетування. Варіантом вирішення проблеми є впровадження на малих та середніх підприємствах програмних продуктів, таких, як: Exsel, Microsoft Axapta, Adaytum e.Planning, Active Planner та ін.

Перспективою подальшого дослідження є розробка методики впровадження системи бюджетування на малих та середніх підприємствах з урахуванням особливостей їх діяльності.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента : в 2-х т. / И. А. Бланк. – К. : Эльга : Ника-центр, 2001. 2. Шаховская Л. С. Бюджетирование: теория и практика : учебное пособие / Л. С. Шаховская, В. В. Хохлов, О. Г. Кулакова. – М. : КНОРУС, 2011. – 400 с. 3. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика / Е. С. Стоянова. – М. : Перспектива, 2001. – 574 с. 4. Мельник О. Г. Бюджетування в системі управління на малих підприємствах : автореферат дис... канд. екон. наук, спец. 08.06.01 / О. Г. Мельник. – Львів : Нац. ун-т "Львівська політехніка", 2004. – 21 с. 5. Господарський кодекс України

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. 6. Вініченко М. М. Автоматизація системи бюджетування підприємства / Вініченко М. М // Моделі управління в ринковій економіці. – 2012. – С. 180–191.